

Egy magyar parasztképviselő élete

Ki hinné, hogy egy paraszt házában könyvespolc van? Állítólag Révai József meglepetésként, amikor átlépte Kovács Péter újrónafői telepvezető, a helyi népfőiskola irányítója házának küszöbét. Sokan akadtak a kommunista politikushoz hasonlóan olyanok, akik a parasztot nem tudták másként elképzelni, mint sötétségben tartott elnyomottként, vagy éppen ellenkezőleg, sunyi, önző fél-burzsoákként, de mindkét mivoltban apolitikusként és a polgári kultúra nélkülözőjeként.

Volt egyszer egy politikustípus, amely mintha kihalt volna a modern democráciákban! Az önművelődő, a közügyek iránt érdeklődő, sokoldalúan tájékozott munkás vagy paraszt háttérű politikus, aki nem szakad el társadalmi rétegétől és lakóhelyétől, de ha arról van szó, olvasottságban, ízlésben és modorban megállja a helyét bármely társaságban, és képpen van a kor legújabb művészeti, irodalmi, közgazdasági és társadalompolitikai folyamatait illetően.

Ilyen emberek valaha tömegesen forogtak a szociáldemokrata, keresztényszocialista, kereszténydemokrata vagy parasztpárti mozgalmakban. A politikus szakma túlzott mértékű professzionalizálódása, a szűk, prakticista érdekek és nézőpontok előtérbe kerülése, a gigászivá növekedett pártgépezetek nyomásgyakorlása, összefonódásuk a gazdasági érdekkörökkel azonban lassan fölörölték ezt a politikustípust. E tekintetben a gyűjtőpártosodás (néppártosodás) sem olyan egyöntetűen pozitív, mint sokszor vélik, mert a nagy pártok kénytelenek voltak érdekből, kompromisszumkészségből meglazítani kapcsolatukat azokkal a társadalmi mozgalmakkal (szakszervezetek, parasztszervezetek, szövetkezetek), melyek addig identitásuk pillérei és politikus-utánpótlásuk csatornáit voltak. Ez a változás előbb az Egyesült Államokban, majd Európában következett be. Talán Észak-Európa maradt mentes leginkább ettől a folyamattól, ahol az agrárpártok ma is befolyásos szereplők a politikában, és gyakran töltik be a „mérleg nyelve” pozíciót a bal- és jobboldal között. Mindehhez járult még Magyarországon 1948 után a sztálinista monolit hatalmi rendszer kiépülése, amely bedarálta az összes olyan eszmei és politikai irányzatot, mozgalmat, amely az önművelődő, lokális értékeket és érdekeket (is) képviselő, autonóm gondolkodású munkás- és parasztpolitikusok inkubátoraként szolgálhatott volna.

Ilyen művelődni vágyó és műveltségét gyarapító, lokális közössége és társadalmi rétege érdekében kiálló ember volt Pécsi József, a Független Kisgazdapárt, majd a Demokrata Néppárt (Barankovics-párt) egyik Győr-Moson és Sopron megyei nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselője. A Barankovics István Alapítvány támogatásával megjelent életrajzban Gönczöl Lászlóné felidézti egy olyan ember életét, aki oszlopos tagja volt a kisgazda mozgalomnak (mindaddig, amíg az nem hódolt be túlzottan a félig koalíciós társ, félig vetélytárs kommunista pártoknak), és aki megérdemli, hogy a kisgazda agrármozgalom panteonjában a két Szabó István (a nagyatádi és sokorópátkai), Nagy Ferenc, Kovács Béla és Varga Béla között foglaljon helyet.

Az első fejezet fölvezet a Pécsi család történetét (9–16. o.). Pécsi József apja, idősebb Pécsi József 15 holdas birtokon gazdálkodott Sokoróalján, a Veszprém megyei Gecse községben. A szigorú, keménykötésű gazdaember a pápai vásáron eladott egy fiatal bikaborjút, majd Budapestre vonatozott, ahol hajójegyet váltott Amerikába. Annyian próbálták megcsinálni a szerencséjüket az Óperencián túl, miért ne sikerülne

összegyűjtenie annyi pénzt, amelyből földet vásárol odahaza, gondolta. Elhelyezkedett egy szivargyárban, majd egy pittsburghi bányában, azonban szervezete nem bírta a szokatlan gyári és bányamunkát, és végül éppolyan szegényen tért haza, ahogyan elment.

Mindenesetre idősebb Pécsi József elbeszélései a tengerentúli országról nem lehettek nagyon sötétek, mert két lánya, Erzsébet és Marcella szerencsét próbált az Egyesült Államokban. Erzsébet férjhez ment a távoli Amerikában, Marcella pedig a kelengyéje megszerzése miatt hajózott át a nagy óceánon. Idősebb Pécsi József megtestesítője volt a regényekből és filmekből mindenki által megismert konok, hirtelen természetű, gyermekeihez és önmagához egyaránt szigorú középbirtokos parasztembernek, a Reymont-féle Maciej Borynák és Sarkadi Imre-féle Pataki Istvánok archetipusának, aki tűzön-vízen át mindent megtesz annak érdekében, hogy nagyobb földbirtokot hagyjon a gyermekeire annál, mint amit ő vett át a szüleitől.

A második fejezet ismerteti ifjabb Pécsi József gyermek- és ifjúkorát (17–21.). Ahogyan sokaknak, a fiatal gazdalegénynek az I. világháború jelentette az első politikai és társadalmi élményt, amely – a maga brutális módján – tágította horizontját. Sokat elmond, hogy a 19 éves ifjabb Pécsi már kissé megöszülten tért haza az olasz frontról. Fölkapaszkodott egy vonatra, és ott tudta meg, hogy édesapját előző nap temették el szülőfalujában.

A harmadik fejezet bemutatja a két háború közötti középparaszti sorsot ifjabb Pécsi József életén keresztül (23–31.). A fiatal gazda minden tekintetben jól házasodott: felesége, Fekete Ilona hat gyermekkel ajándékozta meg, és a feleség hozományával együtt már 30 holdon gazdálkodott. Ifjabb Pécsi tekintélyes gazdának számított Gecsen. Érdeklődött az új gazdálkodási módszerek iránt. Erőfeszítéseit siker koronázta, amit egy 1924-ben kiadott, a falu legszebb búzavetésének járó oklevél jelez. Huszonhat évesen beválasztották a képviselőtestületbe. Tudnivaló, hogy a képviselőtestületi politikálás soha nem volt népszerű. A falusi közösségek általában a középparasztra testálták ezt a feladatot, mert a módos gazdák úgy okoskodtak, hogy nekik ugyan nem kell ez az időrábló tevékenység, de azért ne legyen a szegényebbek kezében sem, mert bizonyos egzisztencia és felelősség kell a községi döntéshozatalhoz. Pécsi részt vett a falusi olvasóköri és a tűzoltó-egyesület tevékenységében. Bátorságát, vállalkozási kedvét mutatja, hogy Pécsi eladta gecsei birtokát egy amerikai magyarnak, majd 1931-ben vásárolt birtokot a Győr megyei Gönyű falu külterületén. Sajnos a gazdasági válság miatt a középparaszt szép reményei elúsztak, és kisebb birtokon kényszerült gazdálkodni, mint tervezte.

A negyedik és ötödik fejezet szól ifjabb Pécsi közeleti tevékenységéről Gönyű községben a II. világháború előtt (33–40.) és a világháború után (41–44.). Pécsi 1941-ben belépett a Parasztszövetségbe. Ezzel indult el a fiatal gönyűi gazda megyei szintű karrierje.

Az 1945-ös nemzetgyűlési választás volt a vízváltó Pécsi karrierjében. A következő négy fejezet a nemzetgyűlési képviselő Pécsi József életéről, politikusi tevékenységéről szól. Pécsi nagy erőfeszítéssel tett eleget a 25 holdas birtoka művelésének és a képviselői munkának. Utóbbiból fakadt, hogy gyakran meg kellett fordulnia a választói körében. Mindemellett nem hanyagolta el a Parasztszövetségben végzett munkáját sem. A *Független Kisgazda* című újság így jellemezte a képviselőt: „Magyar paraszt. Csizmadia, fehér ingben. A falu népének szemei csillognak, amikor reá néznek. Igen, hisz az ő vérükből való. Az ilyen Pécsi Józsefeknek köszönhetjük, hogy ezer éven keresztül be tudtuk tölteni a Duna-medencében azt a nehéz feladatot, amit a sorsunk ránk bízott.” (66.)

Az utolsó hét fejezet egyetlen folyamatról szól: a parlamentarizmus fölszámolásának, s ezzel együtt ifjabb Pécsi József lehetetlenné tételének folyamatáról. Pécsi József hamarosan rájött – másokkal együtt –, hogy a Független Kisgazdapárt már nem az ő pártja. Római katolikus családi hátterével természetes volt, hogy csatlakozott a Barankovics István vezette Demokrata Néppárthoz. Pécsit jó barátság fűzte dr. Közi Horváth József paphoz, keresztényszocialista politikushoz, aki 1939–1944 között Győr város képviselője volt. Így nem volt meglepő, hogy Pécsi elindult jelöltként a Demokrata Néppárt Győr-Moson és Sopron megyei listáján. Ekkoriban valóságos földindulás zajlott a Független Kisgazdapártban Győr-Moson és Sopron megyében: még a mosonmagyaróvári járási titkár és a Győr városi titkár is távozott a pártból. A régió katolikus jellege, valamint a földrajzi, természeti és piaci adottságokat kihasználni képes polgárosodott és polgárosodó kisbirtokos parasztság nagy száma egyszerűen lehetetlenné tették azt, hogy a győrmosoni képviselők továbbra is együttműködjenek a régi pártjukkal, amely mindinkább behódolt a Magyar Kommunista Párt felől érkező zsarolásnak. A Demokrata Néppárt listájának első hat helyéből öt helyen volt kisgazdapárti jelöltek indítottak el (az első helyen Barankovics állt).

Pécsi József megkezdte második ciklusát a törvényhozásban, ám az 1947-es választást követően a kommunista offenzíva gyorsabb üzemre kapcsol: miután 1947 novemberében megsemmisítették a Magyar Függetlenségi Párt mandátumait, majd föloszlatták a pártot is, miután kieroszakolták 1948 júniusában az egyesülést a Szociáldemokrata Párttal, és miután Tildy Zoltánt kibuktatták a köztársasági elnöki tisztségből, a néppártiak nem nyugtathatták meg magukat sorsukat illetően. 1948. december 14-én Barankovics elmondta pártja hatyúdálát. 1949 januárjában még Rákosi Mátyás tárgyalásra hívta Barankovicsot, aki azonban nem kívánt asszisztálni a Mindszenty-perhez, és bejelentette pártja föloszlatását. Pécsi József helyzete egyre sötétebbé vált. Nem elég, hogy könnyen megbélyegezheték „jobboldaliként”, „reakciósként”, de ráadásul a „kulák” billogot is rásüthették, mint oly sokakra. Pártja és hazája sorsa, a családjáért, barátaiért viselt felelősség valószínűleg hozzájárult ahhoz, hogy szívinfarktust kapott. 1951-ben a Pécsi családnak mindent be kellett adni a tsz-be. Pécsi József 1952-ben, nagybetegen hunyt el.

Csak egyetérthetünk Gönczöl Lászlóné utószavának sorával, miszerint „Pécsi József életútja jó példa arra, hogy egy tehetséges ember a hátráltató egyéni és társadalmi körülmények ellenére is képes sikereket elérni.” (153.)

Ki kell emelni a könyv egyik fő érdekéeként a gazdag képanyagot. Rengeteg ritka fénykép található Pécsi Józsefről és családjáról, valamint politikustársairól, továbbá számos dokumentum (például Pécsi József szülei, idősebb Pécsi József és Pingiczter Julianna házassági levele), újságcikkek, valamint Pécsi József családfája. Összesen 112 képet, illusztrációt számolhatunk össze a könyvben. A szakirodalom mellett képjegyzék és a Demokrata Néppárt Győr-Moson és Sopron megyében megválasztott képviselőiről névmutató egészíti ki Pécsi József életének történetét.

Pécsi József sorsa példázza egy öntudatos parasztképviselő élet- és karrierútját. Lokális szinten, községi képviselőtestületi tagként és helyi társadalmi egyletek szervezőjeként szerzett magának nevet. Ezt követően csatlakozott egy országos hálójú mozgalomhoz, a Parasztszövetséghez. Ezen keresztül bekapcsolódott a Független Kisgazdapárt mozgalmi életébe. Pécsi mindvégig a helyi választók bizalmának, nem pedig a pártjának igyekezett megfelelni, mert helyzetét a helyi közösség legitimálta, nem pedig egy pártvezetőség. Ezért következetesen cselekedett, amikor otthagya pártját, amikor az – Pécsi értelmezése szerint – hütlenné vált az eredeti társadalmopolitikai

célokhoz. Római katolikus neveltetéséből, valamint a választókerület – Győr-Moson és Sopron megye – katolikus mintázatából logikusan fakadt az, hogy a szóba jöhető pártok közül a Demokrata Néppártot választotta. Nem rajta és párttársain mulott, hanem a kiépülő kommunista diktatúrán, hogy a kereszténydemokrata politizálás esélye elenyészett 1948–49-ben.

Napjaink számos problémája lokális eredetű, és lokális szerveződéssel lehetséges enyhíteni. Ezért szükséges, hogy legyenek olyan emberek, akik képesek megszervezni a közösségüket helyi szinten, és e szintről közvetítsenek információkat az országos politika felé. Ralf Dahrendorf híres mondásának – „gondolkozz globálisan, cselekedj lokálisan” – második fele nem állt messze a hagyományos paraszti (és munkás, kispolgári) gondolkodástól és stratégiáktól. Erre figyelmeztet Pécsi József sorsa.

(Gönczöl Lászlóné sz. Rejtő Mária Kornélia: A csizmás képviselő. Pécsi József élete, nemzetgyűlési és országgyűlési képviselői tevékenysége (1945–1949) korabeli dokumentumok alapján. Budapest, 2021, Barankovics István Alapítvány – Gondolat Kiadó, 173 p.)

